

“ŞİKAYET EDEMİYİZ”

TÜRKİYE’DE “BARIŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

AMNESTY
INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü, 7 milyondan fazla insanın herkesin insan haklarından yararlandığı bir dünya için mücadele ettiği küresel bir harekettir.

Vizyonumuz her insanın, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve diğer uluslararası insan hakları standartlarında yer verilen tüm insan haklarından yararlanabilmesini sağlamaktır.

Uluslararası Af Örgütü, hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsız olup, gelirlerini büyük ölçüde üyelik aidatlarından ve bağışlardan sağlamaktadır.

© Uluslararası Af Örgütü 2019

Aksi ifade edilmediği müddetçe, bu belgedeki içerik Creative Commons (atıf, ticari olmayan, türetilmemiş, uluslararası 4.0) tarafından lisanslıdır.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

İzinler konusunda daha fazla bilgi için lütfen internet sayfamızı ziyaret edin: www.amnesty.org

Uluslararası Af Örgütü dışındaki bir telif hakkı sahibine atfedilen içerikler Creative Commons lisansına tabi değildir.

İlk kez 2019 yılında yayımlanmıştır

Amnesty International Ltd

Peter Benenson House, 1 Easton Street

Londra WC1X 0DW, Birleşik Krallık

Endeks: EUR 44/1335/2019

Kasım 2019

Orjinal Dili: İngilizce

Kapak fotoğrafı: Kolluk görevlileri, Halkların Demokratik Partisi milletvekilleri ve diğer kişilerin 'Barış Pınarı Harekatı'nı eleştiren bir basın açıklamasını okunmalarını engelliyor, Diyarbakır, 20 Ekim 2019 © Bilal Güldem, Mezopotamya Ajansı

amnesty.org

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

İÇİNDEKİLER

ASKERİ HAREKAT ÜZERİNDEN MUHALEFETİN BASTIRILMASI	4
DERİNLEŞEN BİR BASKI ORTAMI	6
SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI	7
GAZETECİLER VE DİĞER MEDYA ÇALIŞANLARI	9
MECLİSTEKİ MUHALEFET PARTİ VEKİLLERİ HAKKINDA BAŞLATILAN SORUŞTIRMALAR	10
BARIŞÇIL PROTESTOLARA GETİRİLEN GENEL YASAKLAR	10
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ (HDP) ÜYELERİNİN HEDEF ALINMASI	13
İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE ENGEL OLAN İSTİSMARA AÇIK MEVZUAT	15
OLAĞANÜSTÜ HALDEN ACIMASIZ BİR FIRSATA	17
TAVSİYELER	18

“ŞİKAYET EDEMEYİZ”

TÜRKİYE’DE “BARIŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

ASKERİ HAREKAT ÜZERİNDEN MUHALEFETİN BASTIRILMASI

“Bu gözaltılar korkutmak için, hiç kimse konuşmasın, herkes evlerine hapsolsün diye yapılıyor.”

Mardin’de gözaltına alınanlardan birinin akrabası.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 9 Ekim 2019 tarihinde, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Suriye’nin kuzeydoğusuna yönelik “Barış Pınarı Harekati” adı verilen bir askeri operasyon başlattığını duyurdu.¹ Bu askeri operasyonun amacı, Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İbrahim Kalın tarafından operasyon ile oluşturulması hedeflenen 32 kilometre derinliğindeki bir “güvenli bölge” ile Türkiye sınırlarının “terör unsurlarını temizleyerek sınırlarımızı güvence altına almak ve mültecilerin güvenli bir şekilde dönüşünü sağlamak.” olarak ifade edilmişti.²

22 Ekim 2019 tarihinde, Türkiye ve Rusya Federasyonu arasında varılan ve Suriye’nin Türkiye ile olan sınır bölgelerindeki Kürt güçlerinin geri çekilmelerini sağlamak için Suriye hükümeti ile Rus güçlerinin Suriye’nin kuzeydoğusuna konuşlanmalarını içeren mutabakatın ardından, Türkiye Milli Savunma Bakanlığı “mevcut hareket alanımız dışında bu aşamada yeni bir hareket icra edilmesine gerek kalmamıştır” şeklinde bir açıklama yaparak, Türkiye’nin Suriye’nin kuzeydoğusuna gerçekleştirdiği bu askeri harekati bilfiil sona erdirdi.³ Bu açıklama öncesinde, 17 Ekim 2019 tarihinde, Türkiye yetkilileri, Amerika Birleşik Devletleri ile, Kürt güçlerinin Türkiye sınırından 30 kilometre geriye çekilmesine ilişkin olarak varılan bir mutabakatın ardından operasyonu beş gün süreyle askıya aldıklarını duyurmuştu.

Türkiye’nin Suriye’nin kuzeydoğusunda gerçekleştirdiği askeri hareket yalnızca iki hafta sürmesine rağmen, yıkıcı insani sonuçlara yol açtı.⁴ Bu harekate, aynı zamanda terörle mücadele yasaları çerçevesinde başlatılan soruşturmalarda muhalif görüşlere yönelik oldukça ağır baskılar, medyanın sansürlenmesi ve askeri harekati eleştiren ya da sorgulayan kişileri hedef alan gözaltı ve tutuklamalar da eşlik etti.

Askeri hareketin başlamasının ardından Türkiye’de yüzlerce kişi gözaltına alındı.⁵ Gözaltına alınan kişiler arasında, Halkların Demokratik Partisi (HDP) üyeleri, HDP milletvekilleri, aktivistleri ve yerel yönetim temsilcilerinin yanı sıra gazeteciler ve diğer kişiler de yer alıyor. Her ne kadar gözaltına alınanlar arasında askeri hareketle ilgili görüşleri hükümete muhalefet etmek şeklinde yorumlanan kişiler olsa da, gerçekleşen diğer gözaltı vakalarında Barış Pınarı Harekati ile ilgili herhangi bir atıfta bulunulmamış olması, bu askeri hareketin, Temmuz 2018’de iki yılın ardından sona eren olağanüstü halin bitmesine rağmen devam eden baskının artırılması için bir bahane olarak kullanıldığı izlenimini veriyor.

Farklı görüşlere tahammülsüzlük Türkiye’nin sınırlarını da aşmış durumda. Harekatin başlamasından bir gün sonra, askeri harekate ilişkin bir basın açıklamasında, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), hem Türkiye

¹ Recep Tayyip Erdoğan (@RTErdogan), 9 Ekim 2019, 15:10, <https://twitter.com/RTErdogan/status/1181919804619407360>

² İbrahim Kalın (@ikalın1), 7 Ekim 2019, 06:29, <https://twitter.com/ikalın1/status/1181064056104460288>

³ Milli Savunma Bakanlığı, “Barış Pınarı Harekati İle İlgili Son Gelişmelere İlişkin Basın Açıklaması”, 23 Ekim 2019, <https://msb.gov.tr/SlaytHaber/23102019-61645>.

⁴ Uluslararası Af Örgütü, “Türk Silahlı Güçleri ve Desteklediği Unsurlarla İşlenen Savaş Suçları ve Diğer İhlallere İlişkin Açık Kanıtlar,” 18 Ekim 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/10/syria-damning-evidence-of-war-crimes-and-other-violations-by-turkish-forces-and-their-allies/>.

⁵ 16 Ekim 2019’da Anadolu Ajansı, Barış Pınarı Harekati ile sosyal medya paylaşımları nedeniyle 186 kişinin gözaltına alındığını bildirdi: <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekati/baris-pinari-harekatina-kara-propagandadan-24-kisi-tutuklandi/1615477>. Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) tarafından yayımlanan günlük insan hakları izleme raporlarına göre ise, 17 Ekim 2019 ve 20 Ekim 2019 tarihleri arasında en az 84 kişi operasyonu eleştirdikleri gerekçesiyle gözaltına alındı. Böylece yaşanan bu son gözaltıların ardından operasyonun başladığı tarihten itibaren gözaltı alınan kişi sayısı en az 270’e ulaştı. TİHV tarafından yayımlanan günlük insan hakları izleme raporları için, bkz: <https://tihv.org.tr/category/gunluk-insan-haklari-raporlari/>.

“ŞİKAYET EDEMEYİZ”

TÜRKİYE’DE “BARIŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

içinde hem de dışında yayın yapan kuruluşları izlediğini duyurdu.⁶ 16 Ekim'de Anadolu Ajansı yurtdışından yönetilen sosyal medya hesaplarının da suç içerikli paylaşımlara dair izlendiğini bildirdi.⁷ 15 Ekim'de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın avukatları HDP eski milletvekili Osman Baydemir hakkında Londra'daki BBC binası önünde yaptığı bir konuşma nedeniyle 'Cumhurbaşkanına hakaret' suçundan şikayette bulduklarını duyurdular.⁸ Avukatlar, 25 Ekim'de de aynı şekilde Fransız haftalık dergisi *Le Point* hakkında askeri harekate ilişkin bir raporları nedeniyle şikayette bulduklarını duyurdular.⁹

Uluslararası Af Örgütü Türkiye yetkililerine, barışçıl muhalefet üzerindeki baskılara son verme çağrısında bulunmaktadır. Yetkililer, sosyal medya üzerinden ya da diğer barışçıl yollarla hareketin eleştirilmesinin, sorgulanmasının veya barış çağrısında bulunulmasının suç olarak değerlendirilmemesini ve ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma haklarını kullandıkları için hiç kimsenin ceza soruşturmalarına ve kovuşturmalarına uğramamasını güvence altına almalıdır.

Uluslararası Af Örgütü, bu raporda yer verilen bilgileri, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, İzmir ve Mardin illerinde, askeri operasyonu eleştirdikleri gerekçesiyle gözaltına alındığı iddia edilen kişilerin avukatları ile gerçekleştirilen görüşmeler ve mahkeme belgeleri de dahil olmak üzere yürütülen soruşturmalara ilişkin belgeleri incelemek yoluyla elde etmiştir.

⁶ RTÜK basın açıklaması, 10 Ekim 2019: <https://www.rtuk.gov.tr/duyurular/3788/7101/rtuk-baris-pinari-harekti-basin-aciklamasi-10102019.html>

⁷ Anadolu Ajansı, 16 Ekim 2019: <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekatini/harekatina-kara-propagandan-24-kisi-tutuklandi/1615477>.

⁸ 14 Ekim 2019'da BBC'nin Londra binası önünde bir protesto sırasında konuşan Osman Baydemir topluluğa "Kim terörist? Kim diktatör? diye soruyor ve kalabalık "Erdoğan" diye yanıtıyor. Net Haber, "Osman Baydemir BBC'nin önünden hakaretler yağdırdı," 14 Ekim 2019: <https://www.nethaber.com/guncel/osman-baydemir-bbcnin-onunden-hakaretler-yagdirdi-2961>. Hüseyin Aydın (@hsynaydn), 15 Ekim 2019, 14:19, <https://twitter.com/hsynaydn/status/1184081255559770114?s=20>. Hüseyin Aydın Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın avukatlarından biri.

⁹ Hüseyin Aydın (@hsynaydn), 25 Ekim 2019, 10:36, <https://twitter.com/hsynaydn/status/1187649133772972033?s=20> <https://www.lemonde.fr/international/article/2019/10/25/qualifie-d-eradicateur-le-president-turc-erdogan-porte-plainte-contre-le-point-6016888-3210.html>

"ŞİKAYET EDEMEYİZ"

TÜRKİYE'DE "BARIŞ PINARI" ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

DERİNLEŞEN BİR BASKI ORTAMI

“‘Türkiye’de hayat nasıl?’ diyor bir adam. ‘Şikayet edemeyiz,’ diye yanıtıyor diğeri. ‘Çok iyi o zaman’ diyor birincisi. ‘Hayır, ciddi, şikayet edemeyiz’ diyor ikinci.”

Türkiye’de sosyal medyada dolaşan bir espri

Emniyet Genel Müdürlüğü, 9 Ekim 2019 tarihinde “Barış Pınarı Harekatı üzerinden [Türkiye] aleyhine kara propaganda yaparak halkı kin ve nefrete tahrik eden ve [Türkiye] güvenlik güçlerinin itibarını zedelemek maksadıyla kaynaklı ve yalan paylaşımlarda bulunan ve terör örgütü propagandası yaptığı görülen” 78 kişi hakkında ceza soruşturmalarının başlatıldığına dair bir basın açıklamasında bulundu.¹⁰

Ertesi gün, Ankara¹¹, İstanbul¹² ve İzmir’deki¹³ Cumhuriyet Başsavcılıkları da askeri hareketle ilgili olarak sosyal medya paylaşımlarında bulunan, haber yapan ve diğer faaliyetlerde bulunanlar hakkında “terör örgütü propagandası yapma”, “Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini alenen aşağılama” ve “suç ve suçluyu övme” suçlarından soruşturmalar başlattıklarını açıkladılar.

Yine aynı gün içinde, Türkiye’deki radyo, televizyon ve kablodan yayın yapan medya kuruluşlarını düzenlemekle görevli Radyo ve Televizyon Üst Kurulu da (RTÜK) bir basın açıklaması yayınladı. Kurul, yapmış olduğu açıklamada tüm medya kuruluşlarını Barış Pınarı Harekatı boyunca yapılan haberler hususunda hassas davranmaya davet ederek, Kurul’un “[...] askerlerin moral ve motivasyonunu olumsuz etkileyebilecek, terörün amacına hizmet eden eksik ya da yalan ve taraflı bilgilerle vatandaşları yanlış yönlendirebilecek haberlere asla müsamaha” göstermeyeceği uyarısında bulundu.¹⁴ Kurul, ayrıca, özellikle de internetten yayın yapan ve daha çok genç kitlenin takip ettiği yayınlar ile Türkiye dışındaki medya kuruluşlarıyla alakalı takibini de sürdürdüğünü duyurdu.

Askeri hareketin başlamasından yalnızca iki gün sonra, 11 Ekim’de ise, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, yaptığı bir konuşmada “‘Barış Pınarı Harekatına hakaret eden, ülkemize işgalci nitelemesi yapan ve milletimizin birliğine hakaret eden” 121 kişinin sosyal medya paylaşımları nedeniyle gözaltına alındığını açıkladı.¹⁵

14 Ekim tarihinde de, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı birimleri tarafından ülke genelinde eş zamanlı olarak “Türkiye Güven Huzur” adı verilen uygulamanın 2019 yılı içindeki dördüncüsünün, “Barış Pınarı Harekatını provoke etmek isteyen terör örgütü sempatizanlarının engellenmesi ve caydırılması” amacıyla gerçekleştirildiği duyuruldu.¹⁶ İçişleri Bakanlığı’nın internet sitesinde yer verilen bilgiye göre, bu uygulama esnasında 500.000’den fazla kişi sorgulandı ve 152 kişi gözaltına alındı.

¹⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü, Barış Pınarı Harekatı Üzerinden Yapılan Olumsuz Paylaşımlar Hakkında 09.10.2019 Tarihli Basın Açıklaması, 9 Ekim 2019: <https://www.egm.gov.tr/09102019-tarihli-basin-aciklamasi>

¹¹ Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan basın açıklaması, 10 Ekim 2019: <http://www.ankara.adalet.gov.tr/sayfalar/medya-iletisim/dd/docs/10-10-2019-2.pdf>

¹² İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan basın açıklaması, 10 Ekim 2019: http://www.istanbul.adalet.gov.tr/basin_aciklamalari/20191010.pdf

¹³ İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan basın açıklaması, 10 Ekim 2019: <http://www.izmir.adalet.gov.tr/duyurular/10102019/basinaciklamasi/basinaciklamasi.pdf>

¹⁴ RTÜK, “Barış Pınarı Harekatı Basın Açıklaması,” 10 Ekim 2019: <https://www.rtuk.gov.tr/duyurular/3788/7101/rtuk-baris-pinari-harekti-basin-aciklamasi-10102019.html>

¹⁵ T24, “İçişleri Bakanı Soylu: ‘Barış Pınarı Harekatı’na işgalci nitelemesi yapan 121 kişiyi gözaltına aldık,” 11 Ekim 2019: <https://t24.com.tr/haber/icisleri-bakani-soylu-baris-pinari-harekatina-igalci-nitelemesi-yapan-121-kisiyi-goz-altina-aldik,843350>

¹⁶ İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan basın açıklaması, 15 Ekim 2019: <https://www.icisleri.gov.tr/81-ilde-es-zamanli-turkiye-guven-huzur-uygulamasi-gerceklestirildi>. Bu operasyon, 2019 yılında gerçekleştirilen bu türden operasyonlardan dördüncüsü olsa da, benzer operasyonlar 2018 yılında da aynı isimler altında gerçekleştirilmişti. Bu operasyonların amacının ekseriyetle “genel asayişin ve kamu düzeninin devamının sağlanması; [stratejik öneme haiz bölgelerde...] her zaman ve her yerde güvenlik güçlerinin varlığını vatandaşlara hissettirerek alanda görünür olmaları, suç işleyebilecek kişilerin tespit edilerek yakalanması, suç işleme amacındakilerin caydırılması, aranan şahısların yakalanması varsa suç delillerinin ele geçirilmesi” olarak ifade ediliyor.

“ŞİKAYET EDEMİYİZ”

TÜRKİYE’DE “BARİŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

22 Ekim tarihi itibarıyla, Türkiye’de yüzlerce kişi askeri hareketle ilişkili olarak gözaltına alınmış ve bu kişilerden en az 24’ü tutuklanmıştı.¹⁷

Türkiye’de, Kürtlerin hakları ve ilgili politikalara dair muhalif görüşlerini dile getiren ya da askeri bir harekate karşı çıkan kişiler üzerinde baskı kurulması yeni bir durum değil. Türkiye tarafından Suriye’nin kuzeyinde yer alan Afrin’e yönelik 20 Ocak 2018 tarihinde başlayan askeri hareket da eleştirildiğinde, bu eleştirileri dile getirilenler ceza soruşturmaları, gözaltılar, kovuşturmalar ve nihayetinde mahkumiyetlerle karşı karşıya kalmıştı. İnsan hakları savunucuları ve gazeteciler de dahil olmak üzere askeri harekate karşı bir görüş dile getirenler, hükümetin üst düzey temsilcileri ve Cumhurbaşkanı tarafından “terörist sevici” olarak damgalandılar. Üst düzey yetkililerce yapılan bu beyanları, anonim tehditler ve gözdağı vermeler ile sosyal medya ve başka kamuya açık mecralarda askeri operasyonu eleştiren yüzlerce kişi hakkında başlatılan ceza soruşturmaları ve gözaltılar takip etti.¹⁸ İçişleri Bakanlığı’nca açıklanan verilere göre, 26 Şubat 2018 tarihi itibarıyla, Afrin’le bağlantılı olarak yürütülen soruşturmalar kapsamında 845 kişi sosyal medya paylaşımları gerekçesiyle gözaltına alınmış, 643 kişi hakkında ceza davası açılmış ve 1719 sosyal medya hesabı incelenmişti. Bu kişiler arasında Türkiye’nin Afrin’e gerçekleştirdiği askeri operasyona son verme çağrısında buldukları için haklarında 1 yıl 8 ay ile 3 yıl 3 ay¹⁹ arasında değişen hapis cezaları verilen Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi’nin 11 üyesi de yer alıyordu.²⁰

SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI

“Savaş, işgal ve Rojava kelimelerini kullanmak suç. Yargı, ‘savaşa hayır diyemezsin’ diyor.”

Diyarbakır’daki bir avukat

‘Barış Pınarı Harekati’ ile ilgili olarak sosyal medya üzerinde kurulan baskının boyutu, Afrin operasyonu ile ilgili olarak hükümetçe gerçekleştirilen baskıya yetmiş durumda. Devlet tarafından yönetilen Anadolu Ajansı’nın verdiği bilgilere göre, 16 Ekim itibarıyla, yetkililer tarafından ‘Barış Pınarı Harekati’ ile ilgili olarak yürütülen soruşturmalarda “suç içerikli paylaşımlarda” bulunan 839 sosyal medya hesabının bulunduğu tespit edildi.²¹ Yine aynı habere göre, bu soruşturmalar neticesinde 9 Ekim tarihinden bu yana 186 kişi gözaltına alındı ve gözaltı alınan bu kişilerden 24’ü tutuklandı.²²

Diyarbakır’daki avukatlar, Uluslararası Af Örgütü’ne, 13 Ekim tarihinde, en az dört kişinin, Suriye’nin kuzeyindeki askeri hareketle ilgili sosyal medya hesaplarındaki içerik gerekçe gösterilerek gözaltına alındığı bilgisini aktardı. Savcılar, bu kişileri “terör örgütü propagandası” yapma suçlamasıyla tutuklanmaları talebiyle mahkemeye sevk etti.²³ Ancak avukatların verdiği bilgiye göre, bu kişiler, mahkemelerde kendilerine en yakın polis karakolunda düzenli imza atma yükümlülüğü ve yurtdışı çıkış yasağını içeren adli kontrol şartıyla serbest bırakıldılar.

Uluslararası Af Örgütü tarafından içeriği incelenen dosyalardan birinde, gözaltına alınan kişiler, kendilerince atıldığı iddia edilen “retweet”lere dayanılarak “PKK/KCK terör örgütü propagandası” yapmakla suçlanıyorlardı. Delil olarak gösterilen retweetler ise şunlardı: “...Rojava kazanacak, Savaşa Hayır”, “AKP-MHP faşist bloğu... çürümeye yüz tutmuş siyasetini Kürt düşmanlığı üzerinden yeniden var etmeye çalışıyor. Rojava’ya karşı başlatılan bu kirli savaş Orta Doğu halklarına ölümden başka bir şey getirmeyecektir” ve “Faşizme karşı sesini yükseltme ... günü #SavaşaKarşıRojava’yaSesVer...” Bu ifadelerden hiçbiri, uluslararası hukukta suç olarak tanımlanabilecek bir fiile delil teşkil edemez. Ancak, Savcılık bunları “terör örgütü propagandası” için yeterli bir kanıt sayarak, ilgili kişinin tutuklu yargılanması için mahkemeye yaptığı

¹⁷ Anadolu Ajansı, “Barış Pınarı Harekati’na kara propagandadan 24 kişi tutuklandı”, 16 Ekim 2019: <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekati/baris-pinari-harekatina-kara-propagandadan-24-kisi-tutuklandi/1615477> ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TIHV) tarafından yayımlanan günlük insan hakları izleme raporları: <https://tihv.org.tr/category/gunluk-insan-haklari-raporlari/>.

¹⁸ Uluslararası Af Örgütü, “Fırtınaya Göğüs Germek: Türkiye’deki Korku İkliminde İnsan Haklarını Savunmak,” 26 Nisan 2018: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/8200/2018/en/>.

¹⁹ Deutsche Welle, “TTB Davasında 11 Kişiy Hapis Cezası,” 3 Mayıs 2019: <https://www.dw.com/tr/ttb-davas%C4%B1nda-11-ki%C5%9Five-hapis-cezas%C4%B1a-48593834>.

²⁰ Uluslararası Af Örgütü, Türk Tabipler Birliği Tehditlerle Karşı Karşıya, 26 Ocak 2018: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/7796/2018/en/>.

²¹ Anadolu Ajansı, 16 Ekim 2019: <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekati/baris-pinari-harekatina-kara-propagandadan-24-kisi-tutuklandi/1615477>. Söz konusu hesaplardan 62’sinin ise Almanya, İngiltere ve Fransa gibi Türkiye dışındaki ülkelerde bulunduğu bildirildi.

²² Anadolu Ajansı, 16 Ekim 2019: <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekati/baris-pinari-harekatina-kara-propagandadan-24-kisi-tutuklandi/1615477>.

²³ Türk Ceza Kanunu, Madde 220/8, Terörle Mücadele Kanunu, Madde 7/2.

“ŞİKAYET EDEMEYİZ”

TÜRKİYE’DE “BARİŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

talebine dayanak olarak gösterdi. Mahkeme, Savcılığın bu tutuklama talebini reddettiye de; bunlarla itham edilen kişiye yurtdışı çıkış yasağı ile ayda iki kez en yakın polis merkezine giderek bildirimde bulunma zorunluluğu getirdi.

11 Ekim tarihinde de İzmir'de en az 11 kişi, Barış Pınarı Harekatı'nın başlamasından önceki tarihlere ait olanlar da dahil olmak üzere yapmış oldukları sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek "terör örgütü propagandası yapma" suçlamasıyla gözaltına alındı.²⁴ Uluslararası Af Örgütü, bunlar arasında erişebildiği bir dosyada uluslararası hukukta suç olarak tanımlanabilecek herhangi bir fiilin işlendiğini ortaya koyacak bir delile rastlamadı.

“Benim gibi iktidarı eleştiren insanları susturmak için yargıyı kullanıyorlar ve bazen o kadar yargı yoluyla bir şey yapılması mümkün değil ki, böyle saçmalıklar oluyor.”

Bir tweeti nedeniyle gözaltına alınan avukat ve köşe yazarı Nurcan Kaya

Askeri hareketin bitmesine rağmen baskılar devam ediyor. 27 Ekim'de, avukat ve köşe yazarı Nurcan Kaya, hakkında 'halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek'²⁵ suçuna ilişkin açılmış bir soruşturma nedeniyle, İstanbul Havalimanı'nda gözaltına alındı. Avukatı ve kendisi, Uluslararası Af Örgütü'ne, savcılık sorgusu sırasında kendisine sadece "barış hareketi dediğiniz her şeyin nasıl katliam hareketi olduğunu deneyimlerle biliyoruz. İrkçiliğiniz, kendinize bile fayda sağlamayan ideolojiniz batsın!"²⁶ diyen bir tweeti hakkında sorular sorulduğunu bildirdi. Nurcan Kaya, gözaltına alındığı gün şartsız serbest bırakılmış olsa da, savcılığın ertesi günkü talebi üzerine, 28 Ekim'de İstanbul 11. Sulh Ceza Hakimliği tarafından hakkında yurtdışı çıkış yasağı kararı verilmiştir. Bu, Türkiye'de şiddet teşkil etmeyen ve ifade özgürlüğü altında korunması gereken karşı görüşlerin nasıl suç unsuru olarak görüldüğüne ilişkin yine bir örnek teşkil etmektedir.

İfade özgürlüğü hakkı, herkesin her çeşit bilgiyi ve fikri, her türlü biçimde araştırma, edinme ve iletme hürriyetini de güvence altına almaktadır. Bu hak, uluslararası insan hakları hukuku ve standartları ile garanti altına alınmıştır²⁷ ve ancak yasalarda öngörülen ve belli başlı kamu menfaatlerinin (ulusal güvenlik, kamu düzeni ya da kamu sağlığı ya da genel ahlakın) ya da başkalarının haklarının ya da şöhretinin korunması amacıyla ve açıkça gerekli ve orantılı (ve öngörülen amacın gerçekleştirilmesi için en az derecede sınırlayıcı) olması kaydıyla sınırlamalara tabi tutulabilir. Türkiye'deki sosyal medya kullanımının, bu raporda belgelendiği şekilde kısıtlanması, ifade özgürlüğünün ihlali anlamına gelmekte ve bu uygulamalar, aynı zamanda Türkiye'de yurttaşları yaptırımlara maruz kalmamak adına internet üzerinde söyledikleri ve yaptıkları üzerinde oto-sansür uygulamaya iten "caydırıcı bir etkiye" de neden olmaktadır.

²⁴ Devletçe yönetilen Anadolu Ajansı tarafından verilen bilgilerde 11 kişinin gözaltına alındığı belirtilse de (<https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekatı/baris-pinari-harekatı-ile-ilgili-yayınlar-11-gozalti/1609664>), bu kişilerden birinin avukatı, Uluslararası Af Örgütü'ne 11 Ekim 2019 tarihi itibarıyla İzmir'de sosyal medya paylaşımlarından ötürü gözaltına alınan toplam kişi sayısının 13 olduğu söyledi. Ayrıca bkz: <http://bianet.org/english/militarism/214306-11-people-detained-in-izmir-over-social-media-messages-about-syria-operation>.

²⁵ Türk Ceza Kanunu, Madde 216/1.

²⁶ Nurcan Kaya (@nurcan_kaya_), 9 Ekim 2019, 16:08: https://twitter.com/nurcan_kaya/status/1181934568171085825?s=20.

²⁷ Bkz, örneğin, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 19 ve İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Madde 10. Ayrıca bkz: İnsan Hakları Komitesi, 34 Sayılı Genel Yorum: '19. Madde: Düşünce ve İfade Özgürlüğü', (CCPR/C/GC/34) 12 ve 15. paragraflar.

“ŞİKAYET EDEMEYİZ”

TÜRKİYE'DE "BARIŞ PINARI" ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

GAZETECİLER VE DİĞER MEDYA ÇALIŞANLARI

“Evimin ağır silahlı ve maskeli yaklaşık otuz polis tarafından basılması, çocuklarıma karşı terör estirilmesi... Tüm bunların yalnızca barış çağrısında bulunan bazı sosyal medya paylaşımları nedeniyle yapılmış olması, Türkiye’deki ifade özgürlüğü üzerindeki baskının geldiği düzeyi gösteriyor.”

Nurcan Baysal, insan hakları savunucusu ve gazeteci.

Avukatının verdiği bilgiye göre, *Birgün* gazetesinin internet sorumlusu Hakan Demir, 10 Ekim günü erken saatlerde evinden gözaltına alındı ve gazetede Barış Pınarı Harekatı ile ilgili çıkan bir haberle ilişkili olarak Türk Ceza Kanunu’nun 216/1 maddesinde düzenlenen “halkı kin ve düşmanlığa tahrik” suçundan sorgulandı. Demir, *Birgün* gazetesinin resmi Twitter hesabından atılan ve bu haberi paylaşan bir tweet nedeniyle sorgulandı.²⁸ Söz konusu tweette, Demokratik Suriye Güçleri’nin (DSG) “Türk savaş uçakları sivil bölgelere yönelik hava saldırılarına başladı” içerikli açıklamasına atıfta bulunuluyordu. Bu alıntının esas kaynağı ise ABD-merkezli NBC haber kanalıydı.²⁹ Ne *Birgün* gazetesinin resmi Twitter hesabındaki bu tweet ne de *Birgün* gazetesinin resmi internet sitesinde yer alan haber, şiddeti teşvik edici bir dil ya da suç teşkil edilebilecek bir içerik barındırmıyor. Buna rağmen Demir, aynı günün ilerleyen saatlerinde İstanbul 12. Sulh Ceza Hakimliği tarafından hakkında yurtdışına çıkış yasağı konularak serbest bırakıldı.

Benzer bir biçimde, internet üzerinden yayın yapan bir haber sitesi olan *Diken*’in sorumlu yazı işleri müdürü Fatih Gökhan Diler de 10 Ekim tarihinde, *Diken*’de çıkan “DSG’nin iddiası: iki sivil hayatını kaybetti”³⁰ başlıklı haber ile ilişkili olarak yine Türk Ceza Kanunu’nun 216/1 maddesinde düzenlenen “halkı kin ve düşmanlığa tahrik” suçlamasıyla ofisinden gözaltına alındı. Bu haber, Rasulayn’a yönelik olarak gerçekleştirilen hava saldırıları sonucunda sivillerin öldüğüne dair DSG tarafından dile getirilen iddialara yer veren Reuters haber ajansına atıfta bulunularak yapılmıştı ve herhangi bir şekilde suç teşkil edebilecek bir içerik barındırmıyordu. Fatih Gökhan Diler de aynı gün içinde İstanbul’daki bir mahkeme tarafından, hakkında yürütülen ceza soruşturması sonuçlandırılıncaya kadar konulan yurtdışı çıkış yasağıyla serbest bırakıldı.

İnsan hakları savunucusu ve gazeteci Nurcan Baysal ise Uluslararası Af Örgütü’ne, 19 Ekim tarihinde sabah 5 sularında evinin yaklaşık 30 kadar silahlı polis tarafından basıldığını bildirdi. Baskının gerçekleştirildiği esnada Nurcan Baysal Türkiye’de değildi, ancak evde eşi ve yaşları 12 ve 15 olan iki çocuğu bulunuyordu. Polis, eşine, Nurcan Baysal’ın sosyal medya paylaşımları nedeniyle arandığını söyledi. Nurcan Baysal’ın avukatları, 24 Ekim tarihi itibarıyla, baskının sosyal medya paylaşımları nedeniyle olduğuna dair bu ilk bilgi dışında, Nurcan Baysal’a yöneltilmiş olabilecek suçlamalara ilişkin ayrıntılı bir bilgi elde edememişti.

19 Ekim gecesi saat 01:00 sularında da polis, sol görüşlü *Mücadele Birliği Gazetesi* muhabiri Özlem Oral’ın evine bir baskın düzenleyerek, Oral’ı sosyal medya paylaşımları vasıtasıyla “halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek”³¹ gerekçesiyle gözaltına aldı. Oral, Uluslararası Af Örgütü’ne, sorgusu esnasında Devrimci Öğrenciler Birliği (DÖB) Twitter hesabından paylaşılmış ve Barış Pınarı Harekatını eleştiren tweetlerin polis tarafından önüne konulduğunu ve polisin kendisine bunların içeriğine katılıp katılmadığını sorduğunu aktardı. Uluslararası Af Örgütü, Özlem Oral’ın polis sorgu tutanağını inceledi. Buna göre kendisine sorulan DÖB tweetlerinde “Rojava’yı Savun!”, “#RojavaKazanacak”, “Faşist İşgal Saldırısı Başladı” ve “#RojavaicinAyağaKalk” gibi içerikler bulunmakta. Özlem Oral bu tweetlerin kendisi tarafından atılmadığını söylemekte. Ancak, bu içerikler, kim tarafından paylaşılmış olursa olsun, herhangi bir şekilde kin ve düşmanlığa teşvik içermemekte ve ifade özgürlüğü hakkı kapsamındadır. Bununla birlikte, dosya hakkında gizlilik kararı verildiğinden ne Özlem Oral ne de avukatı, Özlem Oral’ın aleyhine ne tür bir delil olduğu konusunda halen net bir bilgiye sahip değil. Özlem Oral ertesi gün İstanbul’daki bir mahkeme tarafından, hakkında yurtdışı çıkış yasağı konularak, en yakın polis merkezine giderek bildirimde bulunma ve İstanbul’u

²⁸ Birgün, 9 Ekim 2019: <https://www.birgun.net/haber/erdogan-acikladi-firat-in-dogusuna-operasyon-basladi-271907>

²⁹ NBC News, 9 Ekim 2019:

https://twitter.com/NBCNews/status/1181923431241125888?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwtterm%5E1181923431241125888&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.birgun.net%2Fhaber%2Ferdogan-acikladi-firat-in-dogusuna-operasyon-basladi-271907

³⁰ Diken, 9 Ekim 2019: <http://www.diken.com.tr/dsg-turk-savas-ucaklari-sivilleri-ve-askeri-uslerimizi-vurdu/>

³¹ Türk Ceza Kanunu, Madde 216/1.

“ŞİKAYET EDEMEYİZ”

TÜRKİYE’DE “BARİŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

terk etmeme zorunluluğu getirilerek serbest bırakıldı. *Mücadele Birliği Gazetesi* aynı akşam gazetesinin genel yayın yönetmeni Süleyman Acar'ın da evinin basıldığını ancak Acar'ın o esnada evde olmadığını da bildirdi.³²

Hedef alınanlar arasında sadece Türkiye'den gazeteciler bulunmuyor. 25 Ekim'de, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın avukatları Fransa dergisi *Le Point*'in 24 Ekim 2019 tarihli sayısının ardından derginin yöneticisi ve baş editörü hakkında suç duyurusunda bulduklarını açıkladılar.³³ Türkiye'nin askeri hareketinin da raporlandığı derginin ilgili sayısının kapak manşeti "Etnik temizlik: Erdoğan metodu" idi.³⁴

Derginin yöneticisi Etienne Gernelle ile derginin uluslararası bölümünün baş editörü Romain Gubert, ilgili kapağı yayınladıkları için Türk Ceza Kanunu'na göre suç teşkil eden 'Cumhurbaşkanına hakaret' ile suçlanıyor.³⁵

Gazeteciler, ifade özgürlüğü hakkının tüm unsurlarıyla etkili bir şekilde hayata geçirilmesinde temel bir role sahiptir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi de bu nedenden ötürü devletlerin "ifade özgürlüğü hakkını kullanan kişileri susturmayı hedefleyen saldırılara karşı koruma sağlanması için etkili tedbirler alması gerektiğini" ifade etmektedir.³⁶ "Herhangi bir bireyin, sırf düşünce ya da ifade özgürlüğünü kullanmasından ötürü, keyfi tutuklama, işkence, yaşama yönelik tehdit ya da öldürülmenin de aralarında bulunduğu bir saldırıyla karşı karşıya kalması hiçbir koşulda ifade özgürlüğü hakkıyla bağdaşmaz. Gazeteciler faaliyetleri nedeniyle çoğu zaman bu türden tehdit, yıldırma ve saldırılara maruz kalmaktadır."³⁷

MECLİSTEKİ MUHALEFET PARTİ VEKİLLERİ HAKKINDA BAŞLATILAN SORUŞTIRMALAR

Ankara'da Halkların Demokratik Partisi (HDP) eş genel başkanları Pervin Buldan ve Sezai Temelli ile HDP'li üç milletvekili, Gülistan Kılıç Koçyiğit, Leyla Güven ve Berdan Öztürk hakkında, Barış Pınarı Harekatı ile ilgili olarak yaptıkları açıklamalar ve düzenledikleri basın toplantısı nedeniyle "terör örgütü propagandası yapma"³⁸, "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini alenen aşağılama"³⁹ ve "suçu ve suçluyu övme"⁴⁰ iddialarıyla soruşturma başlatıldı.⁴¹

12 Ekim tarihinde ise, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, bir diğer milletvekili Sezgin Tanrıkulu hakkında "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini alenen aşağılama" suçlamasıyla bir soruşturma başlattığını duyurdu. Ana muhalefet konumundaki Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) milletvekili olan Sezgin Tanrıkulu, Suriye'nin kuzeyine gerçekleştirilen hareketle ilgili olarak attığı tweetlerinden biri ve medyada çıkan röportajları nedeniyle soruşturuluyor. Başsavcılık tarafından soruşturmaya konu edilen tweette ise şu cümleler yer alıyor: "Hükümetin bilmesi gerekiyor; bu haksız bir savaştır ve Kürtlere karşı yapılan bir savaştır."⁴²

BARIŞÇIL PROTESTOLARA GETİRİLEN GENEL YASAKLAR

10 Ekim 2019 tarihinde, çoğunluğu Halkların Demokratik Partisi (HDP) üyesi olan 26 kişi Diyarbakır'daki HDP binasının önünde gözaltına alındı. Bu gruptaki kişilerden bir bölümü, oraya, Diyarbakır da dahil olmak üzere Türkiye'nin doğusunda bulunan ve Mart ayındaki seçimleri kazanmalarının ardından üç ilde seçilen HDP'li belediye başkanlarının hükümet tarafından keyfi bir şekilde görevlerinden uzaklaştırılmalarını protesto eden bir açıklamayı okuma amacıyla gitmişti.⁴³

Gözaltılarının gerçekleştirildiği esnada orada bulunan iki avukatın aktardığına göre, polis, barışçıl gösteriyi dağıtmak için, Diyarbakır Valiliği tarafından 30 Eylül 2019 tarihinde yayımlanan⁴⁴ ve kentte 3 Ekim ve 17

³² *Artı Gerçek*, 19 Ekim 2019: <https://www.artigercek.com/haberler/mucadele-birligi-gazetesi-muhabiri-gozaltina-alindi>

³³ Hüseyin Aydın (@hsynaydn), 25 Ekim 2019, 10:36, <https://twitter.com/hsynaydn/status/1187649133772972033?s=20>.

³⁴ *Le Monde*, "Qualifié d'« éradicateur », le président turc Erdogan porte plainte contre « Le Point »," 25 Ekim 2019: https://www.lemonde.fr/international/article/2019/10/25/qualifie-d-eradicateur-le-president-turc-erdogan-porte-plainte-contre-le-point_6016888_3210.html and VOA News, "Turkey Targets Foreign Journalists in Press Freedom Crackdown," 25 October 2019, <https://www.voanews.com/europe/turkey-targets-foreign-journalists-press-freedom-crackdown>.

³⁵ Türk Ceza Kanunu, Madde 299.

³⁶ İnsan Hakları Komitesi, 34 Sayılı Genel Yorum: '19. Madde: Düşünce ve İfade Özgürlüğü', (CCPR/C/GC/34), 23. paragraf.

³⁷ İnsan Hakları Komitesi, 34 Sayılı Genel Yorum: '19. Madde: Düşünce ve İfade Özgürlüğü', (CCPR/C/GC/34) 23. paragraf.

³⁸ Türk Ceza Kanunu, Madde 220/8; Terörle Mücadele Kanunu, Madde 7/2.

³⁹ Türk Ceza Kanunu, Madde 301/1.

⁴⁰ Türk Ceza Kanunu, Madde 215.

⁴¹ Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Açıklaması, 10 Ekim, 2019: <http://www.ankara.adalet.gov.tr/sayfalar/medya-iletisim/dd/docs/10-10-2019.pdf>

⁴² T24 haber sitesi, "CHP'li Tanrıkulu hakkında Barış Pınarı Harekatı soruşturması," 14 Ekim 2019: <https://t24.com.tr/haber/chp-li-tanrikulu-hakkinda-baris-pinari-harekat-i-sorusturmasi.843654>

⁴³ Uluslararası Af Örgütü, *Türkiye: Seçim Sonrası Barışçıl Muhalefet Üzerindeki Baskılara Son Verilmelidir*, 23 Ağustos 2019: <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR4409332019ENGLISH.PDF>

⁴⁴ Diyarbakır Valiliği'nin 2019/3636 sayılı kararı.

"ŞİKAYET EDEMEYİZ"

TÜRKİYE'DE "BARIŞ PINARI" ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

Ekim 2019 tarihleri arasında yürüyüş, basın açıklaması, imza toplama, açlık grevi ya da oturma eylemi de dahil olmak üzere konusundan ve amacından bağımsız olarak her türlü gösteri, toplanma veya kamusal faaliyeti yasaklayan genel nitelikli bir talimatı göstererek müdahalede bulundu. Avukatlar bu talimatın bir nüshasının kendilerine verilmesini talep etseler de bu talepleri reddedildi.

Bu 26 kişi, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün Terörle Mücadele Şubesi'nde tutulmalarının ardından 12 Ekim günü Diyarbakır Adliyesi'ne sevk edildi. Gözaltına alınan kişilerden bir kısmını temsil eden avukatların verdiği bilgilere göre, Savcılık, Mahkeme'den, bu kişilerden 20'sinin adli kontrol şartıyla serbest bırakılmalarını, 6'sının ise "terör örgütü propagandası yapma" suçuyla ilgili başlatılan soruşturmalar tamamlanmaya dek tutuklu yargılanmalarını talep etti.

Avukatların verdikleri bilgilere göre, mahkemeler, gözaltına alınan iki kişinin ev hapsinde tutulma ve diğer 24 kişi hakkında ise yurtdışı çıkış yasağı ve/veya en yakın polis merkezine giderek bildirimde bulunma zorunluluğunu içeren adli kontrol şartıyla serbest bırakılma kararı verdi.

Uluslararası Af Örgütü, bu kişilerden altısı hakkında verilen mahkeme kararlarının da aralarında bulunduğu dosyalarını inceledi. Bu dosyalardaki verilere göre, kişilere yöneltilen 'terör örgütü propagandası yapma' suçlaması, söz konusu protestoya silahlı Kürdistan İşçi Partisi (PKK) tarafından yapılan çağrıya istinaden katıldıkları iddiasına dayandırılıyor. Yine bu kişilerden en az dördünün, gösteri esnasında attıkları ve ifade özgürlüğü hakkı kapsamında bir suç olarak nitelendirilemeyecek "Yaşasın Rojava Direnişi" sloganı nedeniyle de sorgulandıkları görülmekte. Kişilerin üzerlerine atılı iddianın dayanağı ise PKK ile ilişkili olduğu iddia edilen bazı internet siteleri üzerinden yapılan ve kayıym atamalarına karşı gösteriler düzenlenmesine yönelik kamuya açık bir çağrıdan ibaret.

Toplanma ve gösterilere yönelik buna benzer genel yasaklar Diyarbakır iliyle sınırlı kalmadı. Mardin Valiliği de 30 Ekim 2019 tarihinde, "PKK/KCK ve DEAŞ terör örgütleri üst yönetiminin talimatları doğrultusunda Barış Pınarı Harekatını protesto etmek amacıyla önümüzdeki dönemde ülkemiz genelinde terör örgütleri ve terör örgütlerinin güdümünde faaliyet gösteren oluşumlar tarafından yasadışı etkinlikler düzenlenebileceği şeklinde bilgiler elde edildiği" gerekçesiyle kentteki tüm toplantı ve gösterilere, 17 Ekim'den itibaren geçerli olacak şekilde 30 gün süreli bir yasak getirdi.⁴⁵ Uluslararası Af Örgütü'nün, benzer şekilde genel yasakların getirildiğini tespit ettiği diğer iller ise şu şekildeydi:

- Gaziantep ilindeki tüm toplanmalara 12 Ekim itibarıyla getirilen 30 gün süreli genel yasak,⁴⁶
- Adana ilindeki özellikle de Barış Pınarı Harekatı ile ilgili tüm toplanmalara 11 Ekim itibarıyla getirilen 15 gün süreli yasak,⁴⁷
- İzmir ilindeki askeri operasyon ve yerel belediyelere kayımların atanmasıyla ilgili tüm toplanmalara 14 Ekim itibarıyla getirilen 15 gün süreli yasak,⁴⁸
- Tunceli ilindeki askeri operasyon ve yerel belediyelere kayımların atanmasıyla ilgili tüm toplanmalara kaosa neden olabileceği gerekçesiyle 18 Ekim itibarıyla getirilen 30 gün süreli genel yasak⁴⁹ ve
- Şanlıurfa İli Valiliği tarafından 20 Ekim ve 18 Kasım 2019 tarihleri arasında geçerli olacak şekilde kentteki tüm toplanmalara getirilen genel yasak.⁵⁰

Bu genel nitelikteki yasaklamaların tamamı, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri⁵¹ ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası⁵² tarafından korunan barışçıl gösteri ve toplanma özgürlüğü hakkının açık bir ihlalini teşkil ediyor. Her ne kadar barışçıl bir gösteri hakkı mutlak bir koruma sağlansa ve belli bir kamu yararı için kısıtlanabileceği durumlar olsa da, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin bozulabileceği şeklindeki farazi bir risk, barışçıl bir gösterinin yasaklanması için meşru bir gerekçe teşkil edemez. Gereklilik ve orantılılık prensipleri, her bir somut olayda tüm ilgili koşulların, gerçekleştirilecek gösterinin korunmak istenen meşru amaç üzerindeki etkisinin, öngörülen riskin somutlaşması ihtimalinin ve daha az sınırlandırıcı tedbirlerin yeterli olup olmayacağı gibi faktörlerin göz önünde bulundurulmasını gerektirir. Genel bir yasağın,

⁴⁵ Mardin Valiliği tarafından yapılan karara ilişkin duyuru, 17 Ekim 2019: <http://www.mardin.gov.tr/yasaklama-karari-ile-ilgili-duyuru>

⁴⁶ Gaziantep Valiliği Basın Açıklaması, 11 Ekim 2019: <http://www.gaziantep.gov.tr/basin-aciklamasi-2019-37>

⁴⁷ Adana Valiliği tarafından yasaklama kararına ilişkin olarak yapılan basın açıklaması, 11 Ekim 2019: <http://www.adana.gov.tr/md-55568999-> Adana Valiliği daha sonraki bir tarihte, özellikle Diyarbakır, Mardin ve Van belediyelerine yapılan kayıym atanmasıyla ilgili protestolara yönelik olarak 18 Ekim 2019 tarihinden itibaren geçerli olacak ilave bir 15 gün süreli yasaklama daha getirdi: <http://www.adana.gov.tr/md-435522235->

⁴⁸ İzmir Valiliği tarafından yapılan kamuoyu duyurusu, 15 Ekim 2019: <http://www.izmir.gov.tr/kamuoyu-duyurusu11>

⁴⁹ Tunceli Valiliği tarafından yapılan duyuru, 18 Ekim 2019:

<http://www.tunceli.gov.tr/kurumlar/tunceli.gov.tr/Duyurular/2019/Ekim/6/image1606.pdf>

⁵⁰ Urfa Valiliği tarafından yapılan kamuoyu duyurusu, 21 Ekim 2019: <http://www.sanlıurfa.gov.tr/toplantı-ve-gosteri-yuruyusleri-yasaklama-karari>

⁵¹ Bkz, örneğin: Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 21 ve İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Madde 11.

⁵² Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 34.

"ŞİKAYET EDEMEYİZ"

TÜRKİYE'DE "BARIŞ PINARI" ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

tabiatı gereği yetkililerin her bir toplanmayı ayrı bir şekilde değerlendirmedini ortaya koyduğunu göstermesi nedeniyle, uluslararası insan hakları hukuku çerçevesinde gerekli olarak nitelendirilebilmesi mümkün değildir. Kamu düzeninin korunması ve barışçıl gösteri ve toplanma özgürlüğü hakkının kullanımının kolaylaştırılması, kolluk görevlileri de dahil olmak üzere devletin ve organlarının sorumluluğundadır.

Barış Pınarı Harekatı ile ilgili bu baskılar aynı zamanda, gözaltında kaybedilen yakınlarını anmak ve hakikat ve adalet talep etmek amacıyla 2009 yılından beri her Cumartesi günü haftalık barışçıl anmalar düzenleyen ve Cumartesi Anneleri olarak bilinen yakınları zorla kaybedilmiş kişileri⁵³ de hedef aldı. Cumartesi Anneleri Ağustos 2018'den itibaren, bir yasaklama kararı nedeniyle, anma gösterilerini geleneksel olarak topladıkları İstiklal Caddesi'ndeki alan yerine İnsan Hakları Derneği'nin ofisinin bulunduğu dar bir sokakta yapmaktadırlar.⁵⁴ 12 Ekim günü yine İnsan Hakları Derneği önünde bir araya geldiklerinde, polis tarafından kendilerine yapacakları açıklamada "savaş" kelimesinin geçmesi halinde eylemlerine müdahale edileceği söylendi. O gün orada olan Uluslararası Af Örgütü gözlemcileri, polisin basın açıklaması başlar başlamaz anmaya katılanlara sert bir şekilde saldırdığını aktarmaktadır. Anmaya katılanlardan bir kısmı kendilerine tekme atıldığını ve polis kalkanlarıyla itildiklerini anlattı. Bir diğer kısmı ise zemine ve binanın girişine atılan biber gazından etkilendi. Tüm bu olayların sonrasında ise iki kişi kısa bir süreliğine gözaltına alınıp yakınlardaki bir karakola götürülse de daha sonra kendilerine herhangi bir suçlama yöneltilemeksizin serbest bırakıldılar.

Yetkililer barışçıl gösterilere müdahalede bulunmaya son vermeli ve bunun yerine Türkiye'nin askeri operasyonlarına karşı yapılan gösterilere katılmayı arzu eden kişiler de dahil olmak üzere herkesin barışçıl toplanma ve gösteri özgürlüğü hakkını kullanabilmesini güvence altına almalıdır. Türkiye hukukunda da yer verildiği üzere, barışçıl toplanma ve gösteri hakkının kullanımı devlet yetkililerinin iznine bağlanamaz. Bu hak, aynı zamanda Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve standartlarında da korunmaktadır. Bir gösteriyi dağıtma yönünde bir karara ancak son çare olarak başvurulmalı ve bu karar, gereklilik ve orantılılık ilkelerine dikkatli bir şekilde riayet edilerek alınmalıdır. Bu ise, ancak barışçıl toplanma ve gösteri hakkının sınırlanmasını gerektiren meşru bir amacın gerçekleştirilmesi için başka bir yol olmadığı durumlarda mümkün olabilir. Bu tür bir durumda, polis, güç kullanmaktan olabildiğince uzak durmalı ve güç kullanımını mümkün olan en asgari düzeyde tutmalıdır.

⁵³ 1980'li ve 1990'lı yıllarda kaybedilen kişilerin yakınları, 1995 ve 1999 yılları arasında meydana buluyordu. Bu grup, anmalarına zorunlu olarak ara vermek durumunda kaldıkları on yılın ardından, 2009 yılından itibaren her Cumartesi günü toplanmaya devam etti.

⁵⁴ Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: Yetkililer, İstanbul'da her hafta toplanan kayıp yakınlarının barışçıl protesto hakkını güvence altına almalı, 29 Ağustos 2018: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/9009/2018/en/>

"ŞİKAYET EDEMEYİZ"

TÜRKİYE'DE "BARIŞ PINARI" ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ (HDP) ÜYELERİNİN HEDEF ALINMASI

“Bunlar tedbir amaçlı gözaltılar. Bazen 1 Mayıs’tan ya da kayım atamadan önce yaptıkları gibi, Suriye’deki askeri harekate karşı konuşabilecek insanları da önceden öyle topladılar.”

Mardin’den bir avukat

Barış Pınarı Harekatı hükümet tarafından, Meclis’te askeri operasyona karşı çıkan tek parti olan HDP’ye yönelik saldırılarını artırmak için bir bahane olarak kullanıldı. Basında çıkan haberlere göre 10 Ekim 2019 tarihinde aralarında HDP üyesi olan en az dokuz kişinin bulunduğu 21 kişi Mardin’de terörle ilgili suçlamalarla gözaltına alındı. Gözaltına alınan bu kişiler arasında Mardin ilinin Derik ilçesi eş belediye başkanı Şerif Kiran da bulunuyordu.⁵⁵ Polis, bir sonraki gün, yani 11 Ekim’de, aynı soruşturma kapsamında üç kişiyi daha gözaltına aldı. Bu kişilerin bir bölümünün avukatları, Uluslararası Af Örgütü’ne, soruşturmaya getirilen gizlilik kararı nedeniyle dosya içeriğini görebilme imkanlarının olmadığını ve bu nedenle de müvekkillerine yöneltilen suçlamalar ve gözaltı nedenleri hakkında ayrıntılı bir bilgi edinemediklerini ifade etti. Ancak Mardin’deki iki ayrı Sulh Ceza Hakimliği, gözaltına alınan 23 kişi hakkında verilen gözaltı süresini, her biri dörder gün daha olmak üzere, iki kez uzatılmasına ve bir kişinin ise yedi günlük gözaltından sonra sağlık sorunlarından ötürü serbest bırakılmasına karar verdi. Uluslararası Af Örgütü tarafından incelenen mahkeme belgelerine göre, bu kişiler “terör örgütünün talimatı doğrultusunda basın açıklamaları ve oturma eylemleri” gibi gösterilere katılmak ya da bu gösterileri düzenlemekle suçlanıyor. Anılan her iki kararda da gözaltındaki kişilere yöneltilen suçlamalara yer verilmediği gibi bu kişiler aleyhinde herhangi bir delil olup olmadığı bilgisi de bulunmuyordu. Ancak, bazılarının gözaltında yaklaşık on gün geçirdikten sonra alınan ifadeleri sırasında, avukatlarına Türk Ceza Kanunu’nun 220/6 maddesinde düzenlenen ‘örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek’ suçundan ifadelerinin alındığı belirtilmiş. Gözaltındakileri temsil eden avukatlardan bazılarının verdiği bilgiye göre, çoğu gözaltı için öngörülen azami süre olan 12 günün sonunda haklarında yurtdışı çıkış yasağı kararı verilerek serbest bırakıldılar. Serbest bırakılanlar arasında Derik ilçesi eş belediye başkanı Şerif Kiran da bulunuyordu.

Şanlıurfa Barosu’nun verdiği bilgilere göre ise, 9 Ekim ve 10 Ekim 2019 tarihlerinde en az 53 kadın ve erkek ile 17 yaşındaki bir çocuk, Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi tarafından gözaltına alındı. Gözaltına alınan kişilerden bazılarının avukatlarına, bu kişiler hakkındaki iddiaların ‘terör örgütüne üye olma’ suçuyla ilgili olduğu bilgisi dışında herhangi bir bilgi verilmedi. Bu kişiler, 20 Ekim’de bir savcı tarafından Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hakimliği’ne sevk edildi ve en az 30’u hakkında tutuklama talep edildi. Gözaltına alınanlar arasında HDP üyelerinin yanı sıra Türkiye’deki sol görüşlü sendikalardan ikisi olan Sağlık Emekçileri Sendikası (SES) ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası’nın (Eğitim-Sen) yereldeki yöneticileri de bulunuyordu. Bu kişilerin tamamının ‘terör örgütüne üye olmakla’ suçlandığı belirtilmekte. Avukatlardan

⁵⁵ Örneğin, bkz, <http://bianet.org/english/politics/214245-21-people-detained-in-mardin-over-their-social-media-messages-about-syria-operation> ve <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekatı/baris-pinari-harekatı-paylasimlariyla-teror-propagandasina-21-gozalti/1608376>.

“ŞİKAYET EDEMEYİZ”

TÜRKİYE’DE “BARIŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

edinilen bilgilere göre, yine bu kişilerin büyük bir çoğunluğu yasal bir örgüt olan ve Temmuz 2015 tarihinde sona eren 'barış süreci' esnasında devlet yetkilileriyle temaslarda bulunan Demokratik Toplum Kongresi'ne (DTK) üye oldukları iddiasıyla bağlantılı olarak suçlandı. Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hakimliği, gözaltına alınan kişilerden 30'unun tutuklanmasına ve diğerlerinin de en yakın polis merkezine giderek bildirimde bulunma yükümlülüğü ve/veya yurtdışına çıkış yasağını içeren adli kontrol şartıyla serbest bırakılmalarına karar verdi.

13 Ekim Pazar günü, HDP'nin İstanbul ilindeki iki ilçe örgütünün (Küçükçekmece ve Şişli) eş başkanları Hüseyin Fidanboy ve Mutlu Öztürk ile yedi HDP üyesi daha, polis tarafından "yasadışı toplantı ve gösteri düzenleme, yönetme ve katılma" ve "terör örgütü propagandası yapma" suçlamalarıyla gözaltına alındı. Bu kişilerin gözaltına alındıkları esnada polis, partinin, Beşiktaş İlçe Kaymakamlığı tarafından yasaklanan yedinci kuruluş yıldönümünü kutlamak için HDP Beşiktaş İlçe Binası'nın dışındaki dokuz kişinin binaya girmesini engellemekteydi. Bu kişiler, benzer bir etkinliğin Şişli İlçe Kaymakamlığı tarafından güvenlik gerekçesiyle yasaklanmasının ardından Şişli'den Beşiktaş'a gitmişti.

Gözaltına alınan kişiler, 14 Ekim Pazartesi günü İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliği tarafından "katil devlet, yaşasın Kuzey Suriye'deki direniş, yaşasın Kobani direniş" şeklinde slogan attıkları", "Türk ordusunun Barış Pınarı Harekatı'na karşı destek toplamaya teşebbüs ettikleri ve terör örgütü YPG'ye destek verdikleri", "gösterinin zamanlaması göz önünde bulundurulduğunda, bunun ifade özgürlüğü kapsamında gerçekleşmediği, bu protestonun terör örgütünün cebir içeren fiillerini meşrulaştırmayı amaçladığına ilişkin kuvvetli şüphe bulunduğu", "yoğun nüfuslu bir alanda yapılan gösterilerin halkı galeyana getirme ihtimali doğurduğu", "kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların mevcudiyeti, atılı suçların kanunda öngörülen ceza miktarları, soruşturmanın halen devam ettiği ve tanıklar üzerinde baskı yapma olasılıklarının dikkate alınarak tutuklamanın orantılı olduğu" gerekçeleriyle tutuklandı.

Hüseyin Fidanboy, Mutlu Öztürk ve diğer beş erkek, Silivri Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na, iki kadın ise Bakırköy Cezaevi'ne nakledildi.

15 Ekim'de de polis, Suriye sınırındaki Mardin'in Nusaybin ilçesi eş belediye başkanları Semire Nergiz ve Ferhat Kut'u gözaltına aldı ve 17 Ekim'de her ikisi de 'terör örgütüne üye olmak' suçlamasıyla tutuklandı.⁵⁶ Nergiz ve Kut'a yöneltilen suçlamalar ve aleyhlerindeki delillere dair ayrıntılı bilgilere dosyadaki gizlilik kararı nedeniyle ulaşılabileceği mümkün olmasa da, sorguya katılan bir avukatın aktardığına göre sorgu esnasında bu kişilerden en az birine yöneltilen suçlamalar askeri operasyonla ilgili olmaktan çok, belediyelere kayyım atanmasıyla alakalı olarak gerçekleştirilen protestolara katılmaları ya da geçmişte yaptıkları açıklamalarla ilgiliydi. Ancak Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü yerel kaynaklar, eş başkanların aynı zamanda, sınır ötesi çatışmalardan etkilenen ilçedeki nüfusun ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla 9 Ekim'de Nusaybin'de kurdukları "kriz masası" nedeniyle de hedef alındıkları yönündeki şüphelerini dile getirdi.⁵⁷ Polis, ayrıca kurulan kriz masasına da 15 Ekim'de bir baskın yaparak, o esnada orada bulunan bir belediye konsey üyesini de gözaltına aldı.⁵⁸

Gerçekleştirilen bu gözaltı işlemlerden bir bölümünün resmi gerekçeleri Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde gerçekleştirdiği askeri harekatla doğrudan ilgili olmasa da ve HDP üyelerinin hedef alınması süreci, harekattan çok önce başlamış olsa da, bunların harekatın başladığı 9 Ekim 2019 tarihinden bu yana yoğunlaştığı görülüyor.

⁵⁶ Mardin Valiliği tarafından yapılan basın duyurusu, 18 Ekim 2019: <http://www.mardin.gov.tr/18102019-basin-duyurusu>

⁵⁷ Nusaybinim, 12 Ekim 2019: http://www.nusaybinim.com/nusaybin-belediyesi-kriz-masasi-olusturdu_15869.html. Barış Pınarı Harekatı'nın başlamasının ardından Türkiye yetkilileri, Suriye tarafından atılan havan ve roket mermilerinin isabet etmesi sonucu aralarında çocukların da bulunduğu 11 kişinin hayatını kaybettiğini ve 59 kişinin de yaralandığını açıkladı. Mardin Valiliği tarafından 10 ve 11 Ekim 2019 tarihlerinde yapılan basın duyuruları: <http://www.mardin.gov.tr/10102019-basin-duyurusu> ve <http://www.mardin.gov.tr/11102019-basin-duyurusu>.

⁵⁸ Sendika.org, HDP'li belediyelere polis baskını, 15 Ekim 2019: <http://sendika63.org/2019/10/hdpli-belediyelere-polis-baskini-565147/>

"ŞİKAYET EDEMEYİZ"

TÜRKİYE'DE "BARIŞ PINARI" ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE ENGEL OLAN İSTİSMARA AÇIK MEVZUAT

Türkiye'deki Terörle Mücadele Kanunu'nda, "terör" tanımı aşırı derecede geniş, muğlak ve aynı zamanda, uluslararası insan hakları hukukun gerektirdiği yasal kesinlik seviyesini de karşılamıyor.⁵⁹ Terörle Mücadele Kanunu, "terörizm" kavramını, esasen terörizmin kullandığı taktiklerden ziyade, siyasi emellerinden yola çıkarak tanımlıyor.⁶⁰ Terör örgütüne üye olmayı suç olarak düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 220/6 ile 220/7 maddeleri gibi hükümler ise devletin kişileri, bu kişilerin örgüt mensubu olduğu mahkemede kanıtlanmasa bile "terör" örgütü mensubuymuşçasına cezalandırmalarına imkan vererek kötüye kullanıma kapı açıyor.⁶¹

Benzer bir biçimde, Terörle Mücadele Kanunu'nun ikinci maddesinde de, kişilerin "terör örgütü adına suç işlediklerine" karar verilmesi halinde, bu kişiler terör örgütüne üye olmasalar bile terör örgütü mensubu suçlusu sayılacakları ifade ediliyor.⁶²

İşaret edilen bu "terörle mücadele" hükümleri çoğu zaman, yetkililerin "terörist" olarak nitelendirdiği gruplarca paylaşılabilen siyasi görüşleri savunulara karşı olarak- ve bu kişiler, şiddeti, nefreti veya ayrımcılığı savunmuyor olmalarına ve haklarında doğrudan şiddet içeren fiillerle ilgili olarak kovuşturulmamalarına rağmen- kullanılıyor.

7145 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi ile "terörlere" ilgili suç şüphelilerinin gözaltı süresini uzatarak, bu kişilerin kendilerine herhangi bir suç isnadında bulunulmaksızın 12 güne kadar gözaltında tutulmalarına olanak sağlanmış durumda.⁶³

Türkiye'de Ceza Kanunu'nda yer verilen bazı hükümler, ifade özgürlüğünü, uluslararası hukuk standartlarına izin verilmeyen bir şekilde doğrudan sınırlıyor. Bu hükümler arasında aşağıdakiler yer alıyor:

- "Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve Devletin yargı organlarını" alenen aşağılamayı suç sayan 301. madde,
- Halkı askerlikten soğutmayı suç sayan 318. madde,
- Suç teşkil eden bir fiili teşvik etmeyi suç olarak düzenlemek gibi meşru bir amacı aşarak, bir suçu veya suçluyu övmeyi suç sayan 215. madde,⁶⁴
- Baskın inançları ve güç yapılarına yönelik eleştirileri kovuşturmak için de kullanılan "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" etmeyi düzenleyen 216. maddenin birinci fıkrası,
- "Halkın belli bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına alenen

⁵⁹ Bu bölümdeki mevzuat analizi, Uluslararası Af Örgütü'nün Ocak 2020'de gerçekleşecek olan BM Evrensel Periyodik İncelemesi için hazırlanmış olduğu rapordan alıntılanmıştır. Uluslararası Af Örgütü, "Turkey: Deepening Backslide in Human Rights," 9 Ağustos 2019: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/0834/2019/en/>

⁶⁰ 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, Madde 1: "Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir."

⁶¹ Türk Ceza Kanunu'nun 220/6 maddesi uyarınca "bir [terör] örgütüne adına suç işleyen" kişilerin cezalandırılması öngörülürken, 220/7'inci maddesinde ise "[terör] örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmek" suç olarak düzenlenmektedir.

⁶² 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun ikinci maddesine göre "Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur." Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise "Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır" düzenlemesi yer almaktadır.

⁶³ 3717 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda, 31 Temmuz 2018 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından üç yıl süreyle geçerli olacak ek bir madde (Geçici Madde 19) yoluyla değişiklik yapılmasına ilişkin 7145 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi.

⁶⁴ Türk Ceza Kanunu'nun 217'inci maddesinde kanunlara uymamaya tahrik etmeyi ayrı bir suç olarak düzenlemektedir. Uluslararası Af Örgütü, her ne kadar maddede kişilerin iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaları için "işlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen övme nedeniyle "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması" gerektiği ifade edilse de Türk Ceza Kanunu'nun 215'inci maddesinin lafzının fazlasıyla geniş ve istismara açık olduğu görüşündedir.

"ŞİKAYET EDEMEYİZ"

TÜRKİYE'DE "BARİŞ PINARI" ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

aşağılamayı” suç sayan 216/2. madde,

- “Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılamayı” suç sayan 216/3 madde ve
- “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırı” suç sayan 125. Madde,
- Cumhurbaşkanına hakareti suç sayan 299. madde.

Türk Ceza Kanunu’ndaki bu maddeler sıklıkla barışçıl bir şekilde ifade edilen muhalif görüşleri, askerlik hizmetinde vicdani ret hakkına dair sokak protestolarında ya da gazetelerde dile getirilen kamusal desteği, baskın inanç ve güç yapılarına ilişkin eleştirileri ve siyasiler ve diğer kamu görevlilerinin fiilleri konusunda yapılan eleştirileri kovuşturmak ve cezalandırmak için kullanılıyor. Dolayısıyla bu hükümler tümüyle kaldırılmalıdır.

Diğer yasal düzenlemeler de son derece geniş bir biçimde kaleme alındıklarından kötüye kullanılmaya oldukça elverişli ve uygulamada ifade özgürlüğünü uluslararası hukukun izin vermediği bir şekilde sınırlıyor. Örneğin Terörle Mücadele Kanunu’nun sırasıyla “terör örgütlerinin bildiri ya da açıklamalarını basmayı ya da yayımlamayı” ve “terör örgütünün propagandasını yapmayı” suç sayan 6/2 ve 7/2 maddelerinde oldukça muğlak bir şekilde kaleme alınmış olan cebir ve tehdit kavramları, bu kavramların şiddetle nasıl ilişkilendirilebileceğine dair herhangi bir açıklama olmaksızın kullanılıyor. Bu sayede de Kanun’un 6/2 maddesi, şiddete teşvik edici bir nitelikte olmayan açıklamaları yayımlayan kişilerin; 7/2 maddesi ise yine şiddete teşvik olarak sayılmayacak açıklamalar ile barışçıl gösterilere ya da benzeri etkinliklere katılanların yargılanmalarına olanak veriyor.

Türkiye’de Meclis, 17 Ekim 2019 tarihinde, hükümet tarafından amacı “hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi” olarak açıklanan “Yargı Reformu Strateji” belgesi kapsamında bir dizi mevzuat değişikliklerini kabul etti.⁶⁵ Ancak değişiklikler, siyasi baskının altında ezilen yargıdaki yapısal sorunları ele almaktan uzak kaldılar.⁶⁶ Pakette, ifade özgürlüğüyle ilgili olan tek değişiklik Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2’inci maddesine eklenen “haber verme sınırlarını aşmayan ve eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz” ibaresiydi. Ancak, muğlak bir şekilde kaleme alınmış bu ekleme, Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2’inci maddesinin istismar edilmesine bir çare olmayacaktır.

⁶⁵ 7188 sayılı Kanun, 17 Ekim 2019: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7188.html>.

⁶⁶ Uluslararası Af Örgütü tarafından bu değişikliklere ilişkin olarak yapılan değerlendirme için, bkz: Uluslararası Af Örgütü, “Türkiye: ‘Yargı Reformu’ paketiyle adalet sistemindeki ciddi kusurları giderme fırsatı kaçırıldı”, 8 Ekim 2019: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/1161/2019/en/>.

“ŞİKAYET EDEMEYİZ”

TÜRKİYE’DE “BARİŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

OLAĞANÜSTÜ HALDEN ACIMASIZ BİR FIRSATA

Askeri hareket kapsamında yaşanan baskının boyutu, yetkililerin, Suriye'nin kuzeyindeki askeri operasyonları, muhalif düşünceyi daha fazla ezmek ve korku salmak için bir bahane olarak kullandıklarına dair ciddi endişelerin doğmasına neden oluyor. Barış Pınarı Harekatı başladıktan sonra 2019 yılı içinde dördüncüsü gerçekleştirilen “Türkiye Güven Huzur” adı verilen güvenlik operasyonlarının açıklanan hedeflerinden biri de “her zaman ve her yerde güvenlik güçlerinin varlığını vatandaşa hissettirmek” şeklindeydi.⁶⁷ Bu raporda yer verilen örnekler, terörle mücadele yasalarının, askeri hareketle ilgili her türlü eleştirel tartışmayı susturmak ve daha genel anlamda Kürtlerin hakları ve ilgili politikalara ilişkin muhalif fikirlere alan bırakmamak için istismar edildiğine; bu şekilde, barışçıl toplanma özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve adil yargılanma haklarının ihlal edilmesiyle ülkede halihazırda hüküm süren korku ikliminin daha da derinleştiğine işaret ediyor. Bu anlamıyla, hükümetin bu yaklaşımı, darbe girişiminin ortaya koyduğu tehlikeleri bertaraf etme meşru amacını aşarak her türde barışçıl karşıt düşünceye saldırı haline dönüşen iki yıllık olağanüstü hal dönemindeki baskıyı hatırlatmakta. Olağanüstü halin kaldırılmasının ardından geçen bir buçuk yıl içinde, askeri bir hareket, muhalif ya da alternatif görüşlerin dile getirilebilmesini daha da zorlaştırmak için kullanılmamalıdır.

⁶⁷ 15 Ekim 2019 tarihli İçişleri Bakanlığı duyurusu: <https://www.icisleri.gov.tr/81-ilde-es-zamanli-turkiye-guven-huzur-uygulamasi-gerceklestirildi>

“ŞİKAYET EDEMEYİZ”

TÜRKİYE'DE “BARIŞ PINARI” ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

TAVSİYELER

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ, TÜRKİYE HÜKÜMETİNE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE BARIŞÇIL TOPLANMA HAKKINA SAYGI GÖSTERME ÇAĞRISINDA BULUNUYOR:

- Türkiye'nin gerçekleştirdiği askeri hareketlerin, medya, sosyal medya, barışçıl gösteriler veya diğer her türlü barışçıl yollarla eleştirilmesi ya da barış çağrısında bulunulmasının bir suç olarak nitelendirilmemesi ve gazeteciler, muhalif siyasetçiler ve diğerleri de dahil olmak üzere hiç kimsenin ifade özgürlüğü ya da barışçıl toplanma haklarını kullanmaktan ötürü ceza soruşturmaları ya da kovuşturmaları yoluyla hedef alınmaması güvence altına alınmalıdır.
- Türkiye'nin gerçekleştirdiği askeri hareketlere, seçilmiş belediye başkanlarının keyfi bir biçimde görevden uzaklaştırılmalarına ya da yerel belediyelere kayyım atanmasına karşı muhalif düşüncelerini barışçıl bir şekilde dile getiren kişiler ya da gruplar hakkındaki tüm suçlamalar düşürülmeli ve ilgili yargılamalara son verilmelidir.
- Ülkenin çeşitli yerlerinde valiliklerin aldığı genel yasak kararlarının kaldırılması da dahil olmak üzere insanların barışçıl şekilde toplanabilmeleri ve gösteri yapabilmeleri güvence altına alınmalıdır.
- Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesindeki "terör" tanımı ile 2. maddesindeki "terörist" tanımında değişiklik yapılarak, bu tanımlar uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarına uygun hale getirilmelidir.
- Türk Ceza Kanunu'ndaki 301. madde (Türk Milletini aşağılamak), 318. madde (halkı askerlik hizmetinden soğutmak), 215. madde (suçu veya suçluyu övmek), 299. madde (cumhurbaşkanına hakaret) ve 125. maddeler (hakaret) yürürlükten kaldırılmalıdır.
- Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları (örgüt adına suç işlemek) değiştirilmeli veya yürürlükten kaldırılmalıdır. Silahlı bir gruba yardım etmenin hangi durumlarda suç oluşturduğuyula ilgili benzeri bir yardımın uluslararası anlamda tanımlı bir suç teşkil etmesi ve hangi durumların doğrudan bu suçun planlandığını veya işlendiğini göstereceğinin açıkça belirtilmesi de dahil olmak üzere net kriterler konulmalıdır.
- Terörle Mücadele Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrası (Terör örgütlerinin bildiri ve/veya açıklamalarını basmak veya yayınlamak) ve 7. maddesinin ikinci fıkrası (Terör örgütü propagandası yapmak) değiştirilmeli veya yürürlükten kaldırılmalıdır. Buradaki amaç, ilgili maddelerin muğlaklığa yer bırakmayan bir kesinlikle yazılmasının ve bundan böyle hiç kimsenin fikirlerini barışçıl biçimde ifade etmekten ötürü yargılanmamasının sağlanmasıdır.
- Türk Ceza Kanunu'nun 216. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları (kin ve düşmanlığa tahrik) yürürlükten kaldırılarak, ilgili fıkraların fikirlerini barışçıl biçimde ifade eden kişileri yargılamak için kullanılmaması güvence altına alınmalıdır.

"ŞİKAYET EDEMEYİZ"

TÜRKİYE'DE "BARIŞ PINARI" ASKERİ HAREKATINI ELEŞTİRENLERE YÖNELİK SÜREGELEN BASKI ORTAMI

**ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ
KÜRESEL BİR İNSAN HAKLARI
HAREKETİDİR. BİRİSİNE
ADALETSİZLİK YAPILDIĞINDA,
BU HEPİMİZİ İLGİLENDİRİR.**

BİZE ULAŞIN

info@amnesty.org

+44 (0)20 7413 5500

BİZE KATILIN

www.facebook.com/AmnestyGlobal

@Amnesty